

Тарас Гарасимів

доктор юридичних наук, професор,
професор кафедри теорії та філософії права,
заступник директора з наукової та міжнародної діяльності
Навчально-наукового інституту права та психології
Національного університету “Львівська політехніка”,
Garasumiv_@ukr.net

ПРАВОВИЙ СТАТУС ГРОМАДСЬКИХ ОРГАНІЗАЦІЙ УКРАЇНИ: ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИЙ ПРОЦЕС СТАНДАРТИЗАЦІЇ

© Гарасимів Т., 2019

Подано характеристику громадських організацій, проаналізовано відповідність чинного національного законодавства про громадські організації Рекомендаціям Комітету міністрів Ради Європи державам-членам щодо правового статусу неурядових організацій у Європі 2007 р. № CM/Rec(2007)14, Фундаментальним принципам статусу неурядових організацій в Європі 2002 р. та Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод 1950 р.

Запропоновано напрями гармонізації національного законодавства про громадські організації з європейськими стандартами, а саме: гармонізації законодавства України про створення громадських організацій з Рекомендацією № CM/Rec(2007)14 та Фундаментальними принципами; гармонізації національного законодавства про статус засновників та членів громадських організацій із Конвенцією про захист прав людини і основоположних свобод 1950 р., Рекомендацією № CM/Rec(2007)14 та Фундаментальними принципами; гармонізації законодавства України про діяльність громадських організацій з Рекомендацією № CM/Rec(2007)14 та Фундаментальними принципами.

Ключові слова: громадська організація; громадські об'єднання; правовий статус громадських організацій України; європейські стандарти; євроінтеграційний процес; Закон України “Про громадські об'єднання”; громадянське суспільство.

Тарас Гарасимів

ПРАВОВОЙ СТАТУС ОБЩЕСТВЕННЫХ ОРГАНИЗАЦИЙ УКРАИНЫ: ЕВРОИНТЕГРАЦИОННЫЕ ПРОЦЕССЫ СТАНДАРТИЗАЦИИ

Осуществлена характеристика общественных организаций, проанализировано соответствие действующего национального законодательства об общественных организациях Рекомендациям Комитета министров Совета Европы государствам-членам относительно правового статуса неправительственных организаций в Европе 2007 № CM/Rec (2007) 14, Фундаментальным принципам статуса неправительственных организаций в Европе 2002 г. и Конвенции о защите прав человека и основных свобод 1950 г.

Предложены направления гармонизации национального законодательства об общественных организациях с европейскими стандартами: гармонизации законодательства Украины о создании общественных организаций с рекомендацией № CM/Rec (2007) 14 и Фундаментальными принципами; гармонизации национального законодательства о статусе учредителей и членов общественных организаций с Конвенцией о защите прав человека и основных свобод 1950, Рекомендацией № CM/Rec (2007) 14 и Фундаментальными принципами; гармонизации законодательства Украины о деятельности общественных организаций с рекомендацией № CM/Rec (2007) 14 и Фундаментальными принципами.

Ключевые слова: общественная организация; общественные объединения; правовой статус общественных организаций Украины; европейские стандарты; евроинтеграционный процесс; Закон Украины “Об общественных объединениях”; гражданское общество.

Taras Harasymiv

Institute of Jurisprudence and Psychology
Lviv Polytechnic National University
Department of Theory and Philosophy of Law
Sc. D., Prof

THE LEGAL STATUS OF PUBLIC ORGANIZATIONS OF UKRAINE: THE EUROPEAN INTEGRATION STANDARDIZATION PROCESS

The article describes the characteristics of NGOs, analyzes the compliance of existing national legislation on NGOs with the Recommendations of the Committee of Ministers of the Council of Europe to Member States on the legal status of non-governmental organizations in Europe 2007 No. CM/Rec (2007) 14, Fundamental principles for the status of non-governmental organizations in 2002 and the Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms of 1950.

The directions of harmonization of national legislation on public organizations with European standards are proposed, such as: harmonization of the legislation of Ukraine on establishment of public organizations with Recommendation No. CM/Rec (2007) 14 and Fundamental Principles; harmonization of national legislation on the status of founders and members of public organizations with the 1950 Convention on the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms, Recommendation No. CM/Rec (2007) 14 and Fundamental Principles; harmonization of the legislation of Ukraine on the activities of public organizations with Recommendation No. CM/Rec (2007) 14 and the Fundamental Principles.

Key words: public organization; public associations; legal status of public organizations of Ukraine; European standards; European integration process; Law of Ukraine “On Public Associations”; civil society.

Постановка проблеми. У контексті сучасного розвитку українського соціуму, який визначається трансформацією суспільних відносин, активним пошуком європейських векторів політичного, правового, культурного та економічного розвитку, браком відповідних ресурсів для гарантування захисту прав, свобод та успішної реалізації законних інтересів громадян України, вагомим значення набувають громадські організації і як суспільний феномен, і як різновид утилітарної діяльності людської спільноти.

Низький рівень правоздатності держави щодо регулювання процесів, що визначають якісне збагачення та ефективне функціонування соціального буття індивіда, соціальної сфери держави став істотною перешкодою на шляху європейського прогресу та успішного входження України до світової спільноти як повноправного суб'єкта. Тому наукові розвідки щодо розвитку новітньої концепції діяльності громадських організацій, скерованої на врегулювання процесів соціального піднесення, є об'єктивно актуальними.

Аналіз дослідження проблеми. Грунтовний аналіз означеної проблематики показує, що в сучасній юриспруденції не проводились комплексні наукові розвідки щодо правового статусу громадських організацій в контексті європейських стандартів. До проголошення незалежності України певні аспекти участі громадських організацій у цивільно-правових відносин аналізували у своїх працях такі вчені, як С. Братусь, В. Качанова, Г. Кудрявцева, Г. Міщенко, П. Седугін та ін. З початку 90-х років ХХ століття основну увагу науковці зосереджували на конституційно-правовому та адміністративно-правовому статусу громадських організацій (О. Вашук, Н. Гаєва, Є. Додіна та ін.). Дисертаційні дослідження цих науковців стали вагомим внеском у всебічне висвітлення

публічно-правової проблематики громадських організацій. Проте їхні наукові досягнення були ґрунтовані на застарілій законодавчій базі, й навіть більше, ці автори не визначали міжнародні стандарти створення та діяльності громадських організацій, обмежуючись лише міжнародним правом на об'єднання.

Окремі аспекти правового статусу юридичних осіб приватного права висвітлено у працях таких дослідників, як: С. Алексєєв, А. Бабаскін, Т. Боднар, В. Борисова, С. Братусь, О. Вінник, В. Воловик, О. Дзера, І. Жилінкова, Д. Задихайло, О. Кібенко, Н. Козлова, О. Кохановська, В. Кравчук, І. Кучеренко, Н. Кузнєцова, В. Луць, В. Мамутов, Р. Майданик, Д. Мейер, М. Менджул, В. Примак, В. Семчик, Р. Стефанчук, Є. Суханов, Н. Тітова, Л. Труфанова, Є. Харитонов, О. Харитонова, М. Хариш, В. Фролов, П. Черевко, Б. Черепакін, Я. Шевченко, Г. Шершеневич, Р. Шишка, С. Шимон, В. Щербина, В. Яроцький та ін. Досліджено також правовий статус окремих суб'єктів цивільного права, зокрема релігійних й благодійних організацій (О. Літвіна, В. Піддубна, В. Фучеджі, В. Чепурнов та ін.) [1]. Аналіз правових засад функціонування громадських організацій у процесі становлення громадянського суспільства в Україні здійснено у наукових розвідках вчених: В. Ковальчука, О. Скрипнюка, А. Колодія, І. Коваль, В. Федоренка та ін. Втім, питання правового статусу громадських організацій в контексті європейських стандартів не було предметом наукових досліджень сучасної юриспруденції, що зумовлює вибір та актуальність означеної проблематики.

Мета статті – визначення теоретичних засад правового статусу громадських організацій в контексті європейських стандартів та формулювання конструктивних пропозицій щодо удосконалення чинного національного законодавства з урахуванням світової практики.

Виклад основного матеріалу. В Україні громадські організації утворюються відповідно до конституційного права на об'єднання (ст. 36 Конституції України) [2]. Зважаючи на це, ґрунтоване на демократичних підвалинах регулювання організації та діяльності громадянських організацій сприяє ефективній реалізації означеного права.

Визначальною особливістю демократичної правової держави є ініціативне залучення громадськості до ухвалення владою суспільно значущих для цієї спільноти індивідів рішень. Аналізуючи суспільну дійсність постіндустріальних країн, переконуємося, що найбільш конструктивним та оперативним методом для досягнення такої мети є залучення широкого кола громадськості, а не осіб індивідів. Саме це громадянство організовується в інститути громадянського суспільства, що і є громадськими організаціями.

Питання щодо утворення, інституалізації та функціонування громадських організацій загалом регламентується Конституцією України та Законом України “Про громадські об'єднання” [3]. Окрім означеного закону, що є загальним, діє низка спеціальних законів про громадські організації, а саме: “Про благодійну діяльність та благодійні організації”, “Про професійні спілки, їх права та гарантії діяльності”, “Про свободу совісті та релігійні організації”, “Про молодіжні та дитячі громадські організації” та інші. Проте зауважимо, що доволі часто правові норми означених документів вступають у контрверзу з положеннями Закону України “Про громадські об'єднання”, а тому потребують певного перегляду.

У контексті євроінтеграційного розвитку України удосконалення чинного законодавства щодо громадських об'єднань необхідно реалізовувати відповідно до міжнародних стандартів – як про права особистості (Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод 1950 р. [4]), так і про громадські організації (Рекомендація СМ/Рес (2007) 14 Комітету міністрів Ради Європи державам-членам (Щодо правового статусу неурядових організацій) [5] й Фундаментальні принципи щодо статусу неурядових організацій в Європі 2002 [6]).

Новітній розвиток громадських організацій в Україні доцільно розділити на два етапи: перший (1991–2003 рр.) – процес становлення національного законодавства про громадські організації (ухвалення Закону України “Про об'єднання громадян” й інших нормативно-правових актів) та конституційне закріплення права створювати громадські організації (стаття 36 Конституції України) [2]; другий – з моменту набуття чинності Цивільного кодексу України (1 січня 2004 р.), який визначив громадські організації невідповідними товариствами та зумовив їх якісно новий розвиток, що

триває донині й визначається реформуванням національного законодавства у сфері створення та діяльності громадських організацій адекватно до європейських стандартів [7, с. 206].

Аналізуючи означену проблематику, необхідно зауважити, що громадській організації як суб'єктові цивільного права притаманні:

- ознаки, характерні для неї як юридичної особи (державна реєстрація, організаційна єдність та цивільна правосуб'єктивність, формами якої є майнова відокремленість, виступ у цивільних відносинах від власного імені, самостійна майнова відповідальність та здатність бути позивачем/відповідачем у судді);

- конститутивні ознаки, які окреслюють зміст громадської організації, – мета створення, функціонування та діяльності (громадські організації створюють для забезпечення законних соціальних, економічних, національних, культурних, творчих, спортивних, вікових та інших потреб й інтересів) та членський характер таких організацій [1, с. 7].

Дослідниця Д. Волкова визначає громадські організації як конституційно-правову форму об'єднань громадян, що підкреслює значущість норм конституційного законодавства щодо регламентації основ їхньої діяльності та важливість громадських організацій у сфері захисту прав людини. Для громадських організацій характерні такі ознаки громадських об'єднань, як: недержавність, неприбутковість, самоврядність та добровільність, що відрізняє їх від політичних партій. Основними відмінностями громадських організацій від іншої конституційно-правової форми об'єднань громадян – громадських спілок є те, що їх засновниками та членами (учасниками) можуть бути лише фізичні особи, які своїми діями беруть участь у роботі громадської організації [8, с. 9].

Сучасна система громадських організацій в Україні має доволі розгалужену структуру. Основні критерії поділу громадських організацій, відповідно до наукової позиції М. В. Менджул, такі:

- 1) за суб'єктивним складом (себто громадські організації поділяють за певною ознакою, що об'єднує їхніх членів, – це вік, професія, хобі, стать тощо, зокрема, є дитячі, молодіжні, жіночі, організації політв'язнів, інвалідів, ветеранів, підприємців і т.д.);

- 2) за сферою діяльності (правозахисні, культурні, освітні, творчі, національні, спортивні, екологічні тощо);

- 3) за статусом або територією діяльності (місцеві, регіональні, всеукраїнські, міжнародні);

- 4) за способом обліку членів (згідно із Законом України “Про громадські об'єднання” виділяють громадські організації: а) з фіксованим індивідуальним членством; б) без фіксованого індивідуального членства [3]);

- 5) за способом легалізації (Закон України “Про громадські об'єднання” дає можливість виокремити громадські організації, легалізовані у результаті реєстрації та за допомогою повідомлення про створення);

- 6) залежно від мети діяльності: суспільно корисні (забезпечення прав людини, надання соціальних послуг, розвиток освіти, науки, культури, мистецтва тощо) та приватно корисні (діють з метою задоволення власних потреб її членів) громадські організації;

- 7) за кількістю членів (масові та звичайні) [9, с. 185].

Заслуговує на увагу пропозиція дослідника В. Кравчука, який об'єднує, за сферою діяльності, всі громадські організації у сім груп: права людини; професійна діяльність; сім'я та діти; покращення соціально-економічного стану держави; захист здоров'я населення та екологія; освіта та культура [10, с. 50]. Ми погоджуємося із вченим щодо такого поділу громадських організацій та вважаємо його визначальним критерієм саме сферу діяльності.

Аналізуючи цю проблематику, доходимо висновку, що громадські організації у загальній системі суб'єктів цивільного права України як таких належать до юридичних осіб приватного права.

У створенні громадської організації як юридичної особи доцільно виокремити два етапи: ініціативно-організаційний, що передбачає ініціативу (волевиявлення) засновників, яка виявляється у прийнятті рішення щодо створення громадської організації на загальних зборах (з'їзді, конференції), опрацюванні та затвердженні статуту, формуванні належних органів управління; реєстраційний – легалізація громадської організації та здійснення державної реєстрації, у результаті чого вона набуває статусу юридичної особи [1, с. 9].

Відтак громадські організації, які набувають статусу юридичної особи, повинні функціонувати саме на основі статуту. Натомість громадські організації, які легалізовані способом повідомлення про створення, на наше переконання, можуть діяти на базі певного положення.

Створення будь-якої юридичної особи, зокрема громадської організації, ймовірно і у результаті реорганізації. В основу майбутнього правового регулювання реорганізації непідприємницьких товариств, зокрема громадських організацій, повинен закладатися такий принциповий підхід: у процесі злиття, поділу та виділення непідприємницького товариства може створюватися лише непідприємницьке товариство; непідприємницьке товариство не може трансформуватися в підприємницьке товариство або ж приєднатися до нього [1, с. 10].

Внаслідок реорганізації або ліквідації громадської організації призупинення її діяльності, як і будь-якої юридичної особи приватного права, означає утрату її правосуб'єктності.

Цивільну правоздатність громадських організацій можна окреслити як здатність мати цивільні права і виконувати обов'язки, змістом правоздатності є особисті немайнові та конкретно майнові права, що визначаються для цих організацій Цивільним кодексом України й іншими нормативно-правовими актами, а також можуть закріплюватися статутом. Межі правоздатності певної громадської організації окреслюються метою її створення та діяльності, що передбачено статутом.

Позитивним явищем в Україні є те, що юридичним особам надана загальна правоздатність, проте, на наше переконання, доцільно передбачити Цивільним кодексом України спеціальну правоздатність для всіх непідприємницьких товариств, зокрема і громадських організацій.

Громадська організація, яка набула статусу юридичної особи, володіє широким спектром прав, які можна диференціювати на окремі види, а саме: права організаційно-представницькі (право на поширення інформації; право представляти й захищати власні законні інтереси й законні інтереси своїх членів (учасників) в органах місцевого самоврядування, державних органах, установах, підприємствах та організаціях; проводити масові заходи (мітинги, збори, демонстрації тощо); право засновувати або ж вступати у різні асоціації, спілки, союзи тощо; цивільні права (особисті немайнові та майнові) [1, с. 14].

Кожна громадська організація будь-якого спрямування обов'язана мати власне унікальне найменування й у жодному разі не використовувати назву іншої юридичної особи. Приватне право на найменування громадської організації передбачає: право на повну та скорочену назву (аббревіатуру), цілковите право на використання власного найменування, право вимагати від інших юридичних або фізичних осіб припинення неправомірного використання назви та право на захист від такого неправомірного застосування. Передбачена законодавством заборона іншим юридичним або фізичним особам використовувати найменування громадської організації захисту від неправомірного застосування назви громадської організації не сприяє.

Наявність у національному законодавстві про громадські організації вказівки про їхній територіальний статус (місцеві, регіональні, всеукраїнські, міжнародні) не відповідає Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод 1950 р. (про це зауважено в рішенні Європейського суду з прав людини у справі “Корецький та інші проти України”) [11], а також Рекомендаціям CM/Rec (2007) 14 [5] й Фундаментальним принципам щодо статусу неурядових організацій в Європі [6], позаяк такий підхід порушує принцип рівності означених інститутів у громадянському суспільстві. Задля гармонізації національного законодавства про громадські організації із європейськими стандартами пропонуємо запровадити два статуси – національний та міжнародний, не пов'язуючи їх безпосередньо із територією діяльності певної громадської організації. Вагомим чинником у визначенні статусу громадської організації повинно бути також громадянство її засновників та членів (учасників).

Аналізуючи Закон України “Про об'єднання громадян” від 16 червня 1992 р. № 2460-XII, зауважуємо, що він не відповідав Рекомендаціям CM/Rec (2007) 14 [5] й Фундаментальним принципам щодо статусу неурядових організацій в Європі [6] в частині можливості створення таких організацій, які не основані на членстві. Натомість Закон України “Про громадські об'єднання” від 22 березня 2012 р. № 4572-VI вже не заперечує перспектив утворення таких інститутів громадянського суспільства, проте окремо не регламентує їхнього правового становища. Отже, для гармонізації національного законодавства про громадські організації щодо європейських стандартів

необхідно застосувати низку конкретних заходів у законодавчо-нормативній площині задля усунення цієї прогалини.

На нашу думку, доцільно надати громадським організаціям право нормотворчої ініціативи на місцевому рівні. Сьогодні внутрішня структура громадських організацій в Україні, передбачена чинним Законом України “Про громадські об’єднання”, загалом не відповідає Рекомендаціям СМ/Rec (2007) 14 [5] й Фундаментальним принципам щодо статусу неурядових організацій в Європі [6] через надмірну ускладненість. Відтак запропоновано громадські організації, які передбачають наявність членства, створювати в організаційно-правовій формі непідприємницького товариства, з доконечною наявністю таких органів, як загальні збори членів (учасників) та виконавчий орган (така сама структура органів і для членських громадських організацій, що легалізуються методом повідомлення). Варто також детально регламентувати в Законі України “Про громадські об’єднання” процедури скликання й проведення загальних зборів членів (учасників) громадських організацій.

Грунтовний аналіз Закону України “Про громадські об’єднання” показує, що нині чинні не всі його норми. Це зумовлено тим, що до 1 січня 2018 р. громадські організації зобов’язані були увідповіднити власні статутні документи до нових законодавчих норм, проте де-факто чимало з них і надалі користується своїми корпоративними нормами, які основані на Законі України “Про об’єднання громадян” (1992 р.). Порівнюючи Закони України “Про громадські об’єднання” та “Про об’єднання громадян”, доходимо висновку, що чинний закон багато в чому відповідає європейським стандартам щодо громадських організацій.

Висновки. Визначальними європейськими стандартами про громадські організації, домінянти яких доцільно враховувати під час подальшого вдосконалення чинного національного законодавства про громадські організації, є Рекомендація Комітету міністрів Ради Європи державам-членам щодо правового статусу неурядових організацій у Європі 2007 р. № СМ/Rec(2007)14 й Фундаментальні принципи статусу неурядових організацій в Європі 2002 р., які є рекомендаційними. Вивчивши ці європейські стандарти, зауважимо, що вони значно гнучкіші, ніж чинне законодавство України про громадські організації, а також у більшості питань створення та діяльності громадських організацій спираються на норми цивільного права.

Отже, у статті запропоновано визначальні напрями гармонізації національного законодавства про громадські організації з європейськими стандартами, такі як: гармонізація законодавства України про створення громадських організацій з Рекомендацією № СМ/Rec(2007)14 та Фундаментальними принципами; гармонізація національного законодавства про статус засновників та членів громадських організацій з Конвенцією про захист прав людини і основоположних свобод 1950 р., Рекомендацією № СМ/Rec(2007)14 та Фундаментальними принципами; гармонізація законодавства України про діяльність громадських організацій з Рекомендацією № СМ/Rec(2007)14 та Фундаментальними принципами.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Менджул М. В. Громадські організації як об’єкти цивільного права: автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.03; НАН України, Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького. К., 2011. 20 с.
2. Конституція України. *Відомості Верховної Ради України*. 1996, № 30, ст. 141. Верховної Ради. 2016, № 31, ст. 545. *База даних “Законодавство України”/ВР України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>.
3. Закон України “Про громадські об’єднання”. *Відомості Верховної Ради України*. 2013, № 1, ст.1. *База даних “Законодавство України”/ВР України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4572-17>.
4. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод 1950 р. Ратифіковано Законом № 475/97-ВР від 17.07.97 р. *База даних “Законодавство України” / ВР України*. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004.
5. Рекомендація СМ/Rec (2007) 14 Комітету міністрів Ради Європи державам-членам (Щодо правового статусу неурядових організацій). *База даних “Законодавство України”/ВР України*. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_937.
6. Фундаментальні принципи щодо статусу неурядових організацій в Європі. *База даних*

“Законодавство України”/BP України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_209.
7. Менджул М. В. Сучасний етап розвитку громадських організацій в Україні: історико-правовий аналіз. Матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. “Лісабонська стратегія як визначальний чинник європейської інтеграції в галузі освіти і науки”, (Ужгород (Україна) – Гирляни (Словаччина), 6–9 трав. 2008 р.) / М-во освіти і науки України, Закарпат. держ. ун-т. Ужгород: Ліра, 2008. С. 200–207.
8. Волкова Д. Є. Конституційне законодавство України про громадські організації: стан та перспективи гармонізації з європейськими стандартами: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.02; Нац. ун.-т “Одеська юридична академія”. Одеса, 2015. 23 с.
9. Менджул М. В. Види громадських організацій в Україні. *Часопис Київського університету права*. 2009. № 1. С. 184–188.
10. Кравчук В. Деякі підходи до класифікації громадських організацій в Україні. *Вибори та демократія*. 2007. № 1 (11). С. 48–53.
11. Рішення Європейського суду з прав людини у справі “Корецький та інші проти України”. База даних “Законодавство України”/BP України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/974_446

REFERENCES

1. Mendzhul M. V. *Hromadski orhanizatsii yak obiekty tsyvilnoho prava* [Public organizations as objects of civil law]. Author’s abstract. diss. ... cand. lawyer. sciences: 12.00.03; NAS of Ukraine, Institute of State and Law. V. M. Koretsky. Kyiv, 2011. 20 p.
2. *Konstytutsiia Ukrainy* [The Constitution of Ukraine]. Information of the Verkhovna Rada of Ukraine. 1996, No. 30, Art. 141. The Verkhovna Rada. 2016, No. 31, p. 545. Legislation of Ukraine. Verkhovna Rada of Ukraine. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>.
3. *Zakon Ukrayiny` “Pro gromads`ki ob`yednannya”* [Law of Ukraine “On Public Associations”]. Information of the Verkhovna Rada of Ukraine. 2013, No. 1, Article 1. Legislation of Ukraine. Verkhovna Rada of Ukraine. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4572-17>.
4. *Konvenciya pro zaxy`st prav lyudy`ny` i osnovopolozhny`x svobod 1950 r.* [Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms 1950]. Ratified by Law No. 475/97-BP of 17 July 97. Verkhovna Rada of Ukraine. Available at: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004.
5. *Rekomendaciya CM/Rec (2007) 14 Komitetu ministriv Rady` Yevropy` derzhavam-chlenam (Shhodo pravovogo statusu neuryadovy`x organizacij)* [Recommendation CM/Rec (2007) 14 of the Committee of Ministers of the Council of Europe to the Member States (On the legal status of non-governmental organizations)]. Legislation of Ukraine. Verkhovna Rada of Ukraine. Available at: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_937.
6. *Fundamental`ni pry`ncy`py` shhodo statusu neuryadovy`x organizacij v Yevropi* [Fundamental principles for the status of non-governmental organizations in Europe]. Legislation of Ukraine. Verkhovna Rada of Ukraine. Available at: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_209.
7. Mendzhul M. V. *Suchasny`j etap rozvy`tku gromads`ky`x organizacij v Ukrayini: istory`ko-pravovy`j analiz* [The current stage of development of public organizations in Ukraine: a historical analysis]. Materials International. scientific-practical Conf. “Lisbon Strategy as a Determining Factor of European Integration in the Field of Education and Science”, (Uzhgorod (Ukraine) – Girliany (Slovakia), May 6–9, 2008) / Ministry of Education and Science of Ukraine, Transcarpathia. state. Univ. Uzhhorod: Lyra, 2008. pp. 200–207.
8. Volkova D. Ye. *Konsty`tucijne zakonodavstvo Ukrayiny` pro gromads`ki organizaciyi: stan ta perspekty`vy` garmonizaciyi z yevropejs`ky`my` standartamy`* [Constitutional Legislation of Ukraine on Public Organizations: Status and Prospects for Harmonization with European Standards]. Abstract. diss. ... cand. lawyer. Sciences: 12.00.02; Nat. University of Law Academy of Odessa. Odessa, 2015. 23 p.
9. Mendzhul M. V. *Vy`dy` gromads`ky`x organizacij v Ukrayini* [Types of NGOs in Ukraine]. Journal of the Kyiv University of Law. 2009. No 1. pp. 184–188.
10. Kravchuk V. *Deyaki pidxody` do klasyfikaciyi gromads`ky`x organizacij v Ukrayini* [Some Approaches to Classification of Public Organizations in Ukraine]. Elections and democracy. 2007. No 1 (11). pp. 48–53.
11. *Rishennya Yevropejs`kogo sudu z prav lyudy`ny` u spravi “Korecz`ky`j ta inshi proty` Ukrayiny`”* [Judgment of the European Court of Human Rights in Koretsky and Others v]. Ukraine. Legislation of Ukraine. Verkhovna Rada of Ukraine. Available at: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/974_446.

Дата надходження: 12.03.2019 р.